KR. SVEUČ. BIBLIOTEKA
U ZAGREBU.

b

158084

28
IV

VLADIMIR NAZOR

HRVATSKI KRALJEVI

IZDANJE MATICE DALMATINSKE.

KR. SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

U ZAGREBU, 1912
IZDALA MATICA HRVATSKA I MATICA DALMATINSKA.

TISAK DIONIČKE TISKARE U ZAGREBU.

To davno bješe . . . Krv i suze tekle
Sred burna vieka — al' i sunce sjalo;
Sjajne su munje gustu tamu sjekle,
Dok sve nam klonu — u noć crnu palo.

Sve prodje, al' još utrnute luči
Odsjevi bliešte pred našim očima,
Još vihor drevni žilama nam huči,
I kremen niče u našim srcima.

Slaga, tko reče, da smo lovor-grana,
Melem na rani, dúga u oblaku :
Mi porod jesmo vuka i arslana !

Što davno bješe i sad je u nama;
Još snaga stara tjera čvrstu šaku,
Da digne zide porušenog hrama.

BANOVI.

DOLAZAK.

I.

Velebit-goro, na te narod pane
U mrkoj noći, trudan, znojan, prašan.
Strava ga spopa; ustrepi i stane . . .
U tami urlik stoji ljutit, strašan.

Što bije dolje o tvrde litice?
Sluša li prietnju Bijesa krvnika?
Mnoštvo se baca u prašinu nice
I Vida zove, boga zatočnika.

Za teškim putom i dugim patnjama
Pod nebom tudjim crna Neman čeka,
Ljutito, muklo riče usred tama.

Krkoči, bukom šûmi izdaleka.
Gomila bdije . . . sluša. Zmaj to stenje
I silan, biesan uz goru se penje.

II.

Nebeska vrata zora otvorila.
Sinuli dôci, planule su gore.
Zasja kô srebro ono sinje more.
U lugu ptica prhnu, letnu vila.

Mirišu alge, smilje i kupine.
Oblak, u liku mlada bojovnika,
Crven se diže iz morske pučine.
Na humu suklja dim sa žrtvenika.

Ovjenčan slavom granu mlado sunce :
Prosiplje zlato na kršne vrhunce,
Zvijezde truni na smreke i bore.

Očiju plamnih, užarena lica
Niz goru mnoštvo srće kô bujica
I ruke diže, kliče : More ! More !

PRVI DVORI.

I.

I zemlja bješe osvojena. — — Kao
Kâm, što se ruši niz bok strme strane
Te u dô stignuv usadi se, stane,
S Karpata narod pod Bihać je pao.

Oružje sija, mnoštvo se talasa.
U dugu nizu šatorje se reda,
A Bihać kršni sa svog visa gleda
Odsjeve zlatne novoga mu pâsa.

Kluk, župan stari, penje se uz brdo.
Na vrhu strši; gleda sinje more . . .
Dugačko koplje u zemlju zabode.

I puku kliče sa vrhunca : — Rode !
Ovdje, gdje koplje ja usadih tvrdo,
Sagradit ćemo naše biele dvore. —

II.

Žrec Vidov gata : — Mora krv obliti
Dvora nam prvog kamen ugaoni.
Što slavnija će ova žrtva biti,
To sjajniji će sinut dvori oni. —.

Svak sebe nudi . . . Siedi župan zbori :
— Veljeg li milja ! Žreče, sa Karpata
Sretno sam pleme doveo Hrvata,
I mrieti za nj ću . . . Žilu mi otvori ! —

Gomila buči. — Nemoj, kneže ! — viče.
Kluk uz brieg ide; kamu se primiče;
Oštrijem nožem u prsa se bije.

— Bdij vječno, tepa, Vide proslavljeni,
Nad srećom našom ! — — Kamen se rumeni.
On — sretnim smieškom na usnama mrije.

PRVA LADJA.

Hiljadu ruku nape se i pregnu,
Kada je s dilja spustiše u more;
Hiljadu grla viknu, kad se slegnu
U val i djipnu uza talas, gore.

— Oj, kamo s tobom? . . . K cilju? Bezdna k rubu?
Glas nek ti čujem i vidim znamenje! —
Knez reče — gredom lupi o palubu,
A ladja grmnu pa muklo zastenje.

Zatutnji gromko utroba drijeva:
Pobjednik kliče, dok se jarbor ruši
Uz psiku strielâ i zveket mačevâ.

Zastenje: iz dna tamnoga dopire
Plač roba, što ga gvozden-šaka guši
Već dugo, dugo, al' još ne umire.

SEPONT.

I.

Jesenja svitala zora, kad mlada kneževa ljuba
Ugleda s prozora uska tanane sepontske kule
Blistavu šumu liburnâ.
Blieštili šljemovi tvrdi ;
Sjao se mjedeni trozub na premcu visoke ladje ;
Visjele željezne kvake sa jarbora ; zastave čudne
Kitile stijeg na krmi ; mornari spuštali sidra,
A vjetar zibao gorski o lancu dugačku kladu,
Na kojoj ovnova glava prietila vratima gradskim.
. . . I žena potrči k vojnu : — Ajone, tudjinke ladje
Banuše pod grad nam bieli! . . . Usnila sanak sam ružan:
Nemani grdobne vidjeh, što na žal izriga more.
Bijahu zvjerinje zjene kô oči u djemija onih.
Uz lelek i ciku bojnu rušio bedem se gradski,
A gorom garganskom velji požari harali šume. —

Na zid je potrkô Ajon i kliknuo : — Neznani ljudi,
Otkud vas dognao vjetar pod zidinu našega grada ?
Hoću l' da dočekam gosta, ili da na ladje prospem
Sumpor i paklinu crnu, strjelice i kamen teški ? —
— Bog nam je Perun, a uvor Neretvin kršna domája ;
Hoću da zavladam tobom i sinjim jadranskim morem.
Otvori ! Sô i hljeb nosi novome svom gospodaru ! —
Tako je klicao mrki vodja na premcu visòku
U sjaju mladoga sunca.
Ajon zamahnu zubljom,
I prva vatra se prosu na palubu hrvatske ladje.

II.

Pïtalo proljeće ptičad i mrave po šumama bujnim,
A Glad je, žetelac bliedi, išao Sepontom gradom
I žeo ljetinu svoju.
Teška su škrinula vrata . . .
Straža je viknula : — Krvav na zidini pao je Ajon.
Klonula desnica, mač se skršio i prebi koplje.
Tudjinče, u stado gladno, što lipše na pustome polju,
Jurni kô čopor vukova ! . . . Predao Sepont se bieli. —

Sunce je proljetno sjalo kô lomača iznad Gargána,
Kričao galeb nad crnim ladjam' i šumjelo more,
Kadano mladjani vodja sidje sa visoke krme
I udje s četama u grad. — — Gledahu bliedi Seponci
Golemog vojvodu, gdje mu na prsima blistaju toke,
A dugo ždralovo pero trepće na sjajnome šljemu.
Plakale majke nad djecom, u zemlju gledali starci ;
Momci su slušali zveket lanaca, kojim će Hrvat
Vezat ih uz dugo veslo u crnoj utrobi ladje.
. . . Al' vodja ne trgnu mača. Iz krila majčina dignu
Mršavo čedo i kliknu : — Gradjani sepontski, čujte !
Kada je Dobreta knez nam avarsku skučio silu,
Lupi kô olujno krilo o gniezdo dušmana svojih,
Al' gladne nahrani hljebom i žedne napoji vodom.
Ja ću da pòsînîm ovo čedance . . . Hajdete, cure,
Na naše brodove : tamo čeka vas pšenica i sir.
Ne će vas za dojke biele hvatati mladi mornari.
Hajdete, Seponci : tamo čeka vas okrepa i spas. —

I ladja nasiti grad. — — Procvàte Sepont kô grana,
Što rujne cvjetove nosi.
Buknu kô proljetno vrelo,
Kô mezgra pod korom stabla, kô požar sred usjeva zrela
U žena sepontskih vatra za onim borcima jakim.

Prohtje se Boginji gradskoj da krepkom varvarskom krvi
Pomladi mlohave žile klonulom koljenu svome.
I ona zgusnu sve vonje i sokove vrtova svojih;
Iz cvieća noćnog je lila otrov u napitak slatki,
Mrežu je gvozdenu plela mirisnim kosama ženskim :
Poljubac postade žigom, a ruke bijele lancem.
. . . I Strast se, žetelac sliepi, pope na visoku krmu
Ljetinu svoju da žanje.

III.

Crnijeh jedara ladja u Sepont bieli doplovi.
— Vojvodo, sepontsku curu grliš na uzglavlju meku,
A mač saràcenski hara bijela naša seoca.
Gusar nam pokidô mreže, posjekô čokote plodne,
Sažgô nam usjeve, ženu i djecu poveo na brod.
Grakće nad Neretvom gavran, a pjesma Sepontom brenča.
S očiju blistavi veo, a s čela trgni vijènac;
Jedra odmotaj, visoko digni ih; trozub okreni
K istoku ! . . . Ljutito tutnji bog Perun u crnu oblaku;
Vatra će nebeska pasti na brod, ne stigneš li sjutra
Tamo, pod zidinom Drača, krcate gusarske ladje. —

IV.

Skočiše mladi mornari. Djipnuše brodovi crni.
Pomamna započe hajka niz sinje Jadransko more.
Gusar ne pobježe, pliena ne obrani, glave ne spasi,
A mutna Neretva vidje, gdje šuma poznatih ladja
Djecu joj i žene vraća i momčad s kraja daleka.

. . . Noć i mir. Uštap je visok na nebu. Pučina sja se.
Mornari i borci bdiju. Slušaju . . . S modre daljine
Nosi im ponoćni vjetar žamore garganske šume,

Ključanje sepontskih vrela i žubor Kerbala hladnog.
Prosuše na krov se ladjin latice rumenih ruža
I vonja vrtova cvjetnih pod zidom Seponta grada.
. . . Slušaju. Sladjano zuje konopi vitih križeva :
— Mladjani varvari, gdje ste? U sjaju mjeseca ljetnog
Čekamo na morskoj hridi, a naše oči su pune
Bliesaka, a usta naša puna su cjelova mednih . . . —
. . . Gledaju: jedra se sama nadimlju; sidra se dižu;
Brodovi miču se, rone u daleke srebrne magle:
A Strast ih, kormilar sliepi, ravna put čarobna grada,
Iz kojeg povratka nema u zavičaj rodni.

BORBE ZA SLOBODU.

ISTARSKI BAN.

I.

Porušen leži hring varvarski . . . Kliču
Kršćani. Pipin kralj je koplje digô.
— Oj, Ivan-bane ! Oj, avarski biču !

Ti u prah sruši one divlje čete.
Kô zmija psiknu, kô bik ranjen ruknu
Kagan gorostas ispod tvoje pete.

Pustog li ovdje bisera i zlata.
Junače, uzmi, što ti srce žudi.
Usreći seke i žene Hrvatâ.

Za teškim ropstvom, za borbom krvavom
Željni su oni mira i veselja.
Sretno mi pošli vašem moru plavom !

Rukave digni i uroni šaku
U zlato ovo: biraj ljepše što je . . .
Da vidim, što se dariva junaku,

Kad za te proli rieku krvi svoje. —

II.

Zlatnoj se jami onaj mrki vuče
Primaknu . . . Gurnu novac i prstenje
I ruku diže, teški mač izvuče.

— Vidi ga ! Tvrd je i težak i velik ;
Na krsnicama crven dragulj blista.
Ja biram, kralju, ovaj hladni čelik.

Ostavljam tebi kaleže od srebra
I suho zlato i sitno biserje.
Hrvatu čelik i željezo treba.

I glavu kidam s trupa kaganova.
Na kôcu neka u selu nam strši,
Dok za dom borba ne usplamti nova.

U lipu mač ću zabosti. U noći
Sjat će nam, grijat srce, koje zebe . . .
A u dan crni krvav će da skoči

Na koga bilo — pa i protiv tebe . . .

LJUTOVIT POSAVSKI.

USTANAK.

Prva je borba izvojštena . . . Drava
Proteče mutna i krvava k dôcu.
Užasna, strašna na tananu kôcu
Izbulji oči Kodolaha glava.

Na polju bane svoje borce kupi.
— Hrvati, čujte ! — kliknu kao sokô,
I mačem teškim o štit velji lupi
I uspravi se na konju visoko.

— Današnjim danom mi pečate slavne
Nosimo. Ropstvo prignuti nas ne će.
Pobjede zublja progna tmice tavne.

Jezdite zemljom i javite rodu :
Započe borba za svetu slobodu.
Krvavo nama cvjeta pramaljeće. —

NA KUPI.

Ban Borna, porod zmije potajnice,
Pod zastavama na Kupu koraca.
S četama mnogim kô vihor se baca
Na mrkog sina posavske vučice.

I borba bjesni. Junak poljem viče :
— Nebratsko sjeme valja pogaziti ! —
Razbojem širnim lavski čopor riče.
K nebu se diže urlaj grozoviti.

Zapada sunce. Mrući gleda, kako
Bornina vojska leži poražena,
I Ljutovita motri izranjena,

Gdje stoji, visok nad mrcima; tepa:
— Dä. Pobjeda je bila sjajna, liepa,
Al' ne znam, bi l' se rädovô — il' plakô.

ZUBLJA.

I.

I tri se vojske kralja franačkoga
Kô biesne rieke na zemlju razliše,
I tri se vala mora njemačkoga
Na prsa ona propeše, razbiše.

Vojska mu klonu, al' u Sisku svome
Na tvrdu zidu jošte krvav strši.
— Gaziti, Franče, po gradu ćeš tome,
Al' moj će topuz da ti čelo skrši. —

Strjelice sikću . . . Biju, ruše, ruju
Bojovne sprave . . . Zid se u prah svali.
I Sisak plamsa u sutona ruju.

Ljutovit zublju na lomači pali.
Gorom i klancem dobra konja mori
I bakljom maše . . . Davori ! Davori !

II.

Praskaju iskre, vrcaju varnice
Iz baklje sjajne u šaci junaka.
Za njime, nagli kô gorske bujice,
Čopori ljudski jure usred mraka.

— Kamo nas vodiš, konjaniče noćni?
Kô krijes planu, kao lavić ruknu.
Oda sna prenu tvoj nas poklič moćni.
Od iskre tvoje naše srce buknu.

Ti zvijer bocnu, što u nama riče.
Gle našu snagu i bies, konjaniče!
Gle nokte, a za borbe i obrane! —

Mrak . . . Ršum . . . Ljudski gledaju čopori:
Na brdu zublja bliešti, sija, gori,
I suncem biva u cik zore rane.

ORLU.

— Poleti, orle hrvatski, poleti
Selu i gradu, što još tužno gore;
Pozdravi naše potoke i more,
Zelena polja i sure vrleti!

Kraj Kupe mutne nad razbojem stani,
Gdje trunu kosti mojijeh junaka,
I krikni: Vodju iz potaje rani
Nož otrovani Bornina ujaka!

Gnjevno će one zašumjeti kosti . . .
A ti mi jurni, gdje u bielim dvori'
Nevjerni Borna svoje borce gosti.

Nasrni. Krilom u oči ga lupaj,
Oštrijem kljunom prsa mu otvori
I ono podlo srce mu iščupaj. —

BORNA.

I.

Boluje teško dalmatinski bane
U Bihać-gradu. Što jadnika muči?
Možda se stare otvorile rane

Na tielu onom? Noćni vjetar huči,
A more šûmi niz Kaštele ravne.
Blijed je i sâm Borna umirući.

Osjeća jadnik, na livade travne
Da ne će više jahati, da ne će
Pred cara poći i junake slavne.

U ludu biegu oko njega kreće
Za stupom stup se; mali žižak mrije. — —
Pram njemu sada blieda sjena šeće.

— Bane, tvoj potok još protekô nije.
Jak, silan, slavan, što me zovnu : kaži !
Mrkoga borca, koji borbe bije,

Na bojnom polju moja kosa traži. —

II.

Ban muca : — Srdi, što mi : Judo ! kliče,
Začepi usta ! Na sve muke moje
Smiluj se ! — — Sjena bliže se primiče.

Još žižak dršće. Pod oknom se roje
Nemirna jata legnjâ i šišmišâ.
Vjetrina guši urlikanje svoje.

Al' ne će more da svoj bijes stiša :
Klisure šiba, propinje se, pjeni.
S Mosora grmnu; pljušti plaha kiša.

Vrh derna tornja na srušenoj stieni
Ćuk bolno kriknu. Zar ga slutnja makla
Iz rupe tamne na prozor kameni?

Noćna se ptica k rešetki primakla,
Zgurila tiho sred lipovih grana,
I gleda, gleda kroz visoka stakla

U bliedo lice preminulog bana.

RATIMIR.

Grof Ratbold, vodja četa franačkije',
Savinim gazom u tami koraca.
Ban vreba ; naglo na Franka se baca.
Očajan boj se u rijeci bije.

— Mani se klanja, Ratimire bane !
Sve će nam čete da proguta Sava. —
— Pa neka ! Ona, kada sunce grane,
Proteći mora bujna i krvava. —

— Mir nudim ! — Ne ću ! — — Kolju se i gone
Još žešće borci u nabrekloj vodi.
Jauknu Franak, u korito tone.

A Sava buja iz mutne dubine ;
Krvava valja štite i lešine
I grmi holu pjesmu o slobodi.

ZMAJEVI MORSKI.

LADISLAV.

Sinovac Bornin, bane Ladislave,
Mletačku ladju po pučini tjera.
S palube kliče : — Ne ćeš spasti glave.
Nevjerna psino, već je puna mjera. —

Valovi šûme i zvižde konopi.
Hrvatsko drievo gvozden-kljunom bije
Mletačku ladju u bok. Krv se lije.
Urlik se diže . . . Galija se topi.

Mlečiće jadne morska pjena davi.
Jednoga od njih ban za kosu vuče
Na brod i veli, dok mu oči gore :

— Slobodan bit ćeš. Idi. Duždu javi :
Nastade doba, da se ljuto bore
Mletački lavić i hrvatski vuče. —

DOMOGOJ.

Istočni vjetar kô galebe morske
Put Bara goni hrvatske brodove.
Italske zora zlati kose gorske
I ruže baca u modre valove.

Uspravan i mrk na premcu liburne
Domogoj stoji. Kad će čas da kucne,
I truba jekne, brod o ladju trusne,
Triremu trozub saracensku gurne!

Ističe sunce tamo sa uvora
Neretve rodne. — — Sva u zlatu sinu
Pučina glatka vrh sinjega mora.

Doma ti ono nosi pozdrav, bane.
. . . Gledat će sjutra, kada sjajno grane,
Gdje sadiš stieg na krvavu zidinu.

PROKLETI BAN.

I.

Domogoj je, ban Hrvata,
Usred tama ponoćnije'
Slušô, kako vjetar bije
O tarabe i o vrata.

Slušao je na ležaju
Urlik snažne jugovine :
Kô da noćni biesi laju,
Kô da reže gladne psine.

Kune neko vrh Bihaća :
— Proklet da si, Domogoju ;
Sin mi pao od tvog mača.
Ti ucvieli kuću moju. —

Vani vihor hukom vije.
Muklo stenje pred vratima :
— Bane, roblje uz plač mrije
U crnim ti podrumima. —

Ispod grada val krkoči.
Riče : — Čuj me, Domogoju ;
Poveo sam ladju svoju
Sve do Bišća o ponoći.

Niketa sam Ooriva.
Poharô sam tvoje vesi.
Dodji, morska munjo živa.
Dodji, ako žena niesi ! —

A Domogoj bane skoči.
Mačem teškim o štit bije.
Muklo grmi o ponoći
Na dnu mrkih dvora tije'.

II.

I ban zove jato sluga :
— Ladju, momci, opremite.
Vež'te skot uz vesla duga
I sva jedra razdriešite ! —

Mornar veli : — Silni bane,
Noć je mrka, talas biesan. —
A on : — Ho'š da glava pane?
Još si, robe, trapoviesan ! —

Ispod Bišća, sred vjetrine,
Koplje sieva, zublje gore.
Pod krilima olujine
Sve se pjeni mutno more.

Dršće ladjin kilj, a krma
Uvis skače. Gvozden-ruka
Sred ršuma i sred huka
Jarborom i premcem drma.

A ban viče : — Gledajte ga ;
Pred nama je: na nas čeka . . .
On me ucka izdaleka.
Žurite se, stignite ga ! —

Mostić svali, lanac skinu.
Kljun se dignu, krma škripnu.
Ladja kao konjic djipnu
I poletje na pučinu.

III.

Sâm, uspravljen na palubi
Ban Domogoj stoji, kliče :
— Čuj, gusaru Vizantinče,
Prievarom nas i ti ubi.

Stani ! Ja sam željan boja,
Ljuta boja s junacima . . .
Neka teče krca moja,
Al' iz rane na prsima ! —

Talas nosi ladju laku.
Daska škriplje, konop zuji.
Sve to jače vihor huji.
Praska, grmi u oblaku.

Val se penje i propinje.
Ladja luta, hitro leti :
Juri kao duh prokleti
Niz to burno more sinje.

Bok joj puca, jambor pada.
Utroba joj muklo stenje :
Kao da se mnoštvo jada
Na nepravde nanesene.

Kroz viekove burom srta
Za junačkim okršajem,
S istom čežnjom i vapajem,
Izmučena i razdrta.

Val je krvav bije, davi;
Neman prieti iz dubine.
. . . Hrli groznoj u mećavi
Ladja naše domovine.

GALEOTI.

GALIJOTOVA PESAN.

— „Pökle sú me prikoväli zlízanê za öve däski,
Ja nisán već dôma vïdêl, ni svojê zaglëdâl májki.
Sí l' cêlä mi, kŭća bélâ? Sí l' mi, májko, prebolëla?
Môre, môre sínje!

Pökle sú me žakopäli va ovû drevënû räkvu,
Vïdêl nís' borä va šŭme, ni na nëbe sûnce žárko.
Sí l' se, drêvo, osûšïlo? Sí l' se, sûnce, ugâsïlo?
Môre, môre sínje!

Nögi sú mi polomïli, strli sú mi dûšu mládû.
Brîžân sán ti na tên svête!.. Gälêbi, ôj bélî tïći,
Poletïte döle k jügu, ter mojü pozdräv'te májku!
Môre, môre sínje!

Pêst zemljï mi prnesïte! Bašêlkä mi strûk darújte!
Sûho vëslo će procväst mi i dûšä će utêšït se.
Päk ću ónpût mîrno slŭšat, čä mi šäpćeš skrôz galïju,
Môre, môre sínje!

Mŭklo ćëš mi pésân pévat: „Utopït ću brôd proklétî;
Dubokö ću ja peljät te, mîr kadë je, hlâd i sëna;
Ko' detë ću čŭvat slépô i zîbät te lêpo, lêpo:
Trájna, nîna, nëna!" —

POD PALUBOM.

I.

I jedan od njih veslo pusti : — Brate,
Srk vode daj mi. Već sam iznemogâ.
Ja ću se sada nasloniti na te. —

I veslar prima bolnog druga svoga
Na prsa znojna . . . Gledaju se ; šute.
Najednom klik se začu : Š ć a v o, v o g a !

Momak se trzne, za veslo prione.
Turobne oči suzama se mute.
Napinje sile, da jadan ne klone

Mrak i mûk vlada u galiji . . . Hriplju
Umorne grudi. Veslo muklo bije
Jadranski talas ; suha drva škriplju.

U drazi, vani, proljeće se smije.

II.

Bolesnik zbori : — Mirošu, pozdravi
Majku mi, ali ne kaži joj, da sam
Sputan kô pašče na toj umr'o splavi.

Reci joj, da sam pao na palubi
S mačem u ruci. Za majku mi ja sam
Junak, što Mlečić u bitki ga ubi. —

I tužan mladić za srce se primi :
— Mirošu, kada grane ti sloboda,
Jagodu, curu liepu, pozdravi mi.

Reci joj, da sam put kraja daleka
Otišô, da ću svile i bisera
Donieti ; reci, nek me mlada čeka.

Reci joj, da je tvrda moja vjera. —

III.

Tišina. Noć se pod palubom hvata.
Pljuskaju vesla'... Momak tepa : — Druže,
Pozdravi jošte maloga mi brata.

Kaži mu, što je himba i prievara.
Nek znade, što je lanac, bič i veslo,
I kako bukti ova mržnja stara.

Pones' mu moju košulju krvavu :
Neka je o klin objesi nad pustim
Ognjištem ; neka sveti moju glavu ! —

Reče — i zadnjom snagom veslo skrši.
Stražari grnu. Biesno oko gori.
Na biču remen po zraku lepršti.

— Ne dam se ! Šibaj do krvi ! Umori ! —

OLUJIN ŽENIK.

I.

Mrtvački sanduk u morske dubine
Spustiše. — Leš ti neka sada traže
Mletačka paščad, Domogojev sine! —

Bjesnio vihor u jesenskoj noći
Jadranom sinjim . . . Dolje u pržini
Na škrinji obruč puče, poklop skoči.

I sjena strašna dignu se ; uroni
U piesak noge ; kô stup velji stade
Uspravna usred muklih pŭsta onih.

Slušala dugo sred gluhe tišine
Daleki šumor. Kada jače huknu
Nad njome jeka morske olujine,

Avet se prenu i kô lavić ruknu.

II.

Spiljama morskim odjeknu, zaori
Užasan urlik. Hrle sa svih strana
Nemani grdnih jata i čopori.

— Da ti se, borče, odužimo, pusti!
Ti si nas dugo ljudskim mesom pĭtô
I ladje gurô u naše čeljusti.

Srdžba te shrva, borba te ispati.
Mir ovdje tražiš. Tamnu i duboku
Mi ćemo tebi raku iskopati.

Padat će na te biserje i trave,
Kapat će melem na trudne ti oči.
Ded, legni! — — Avet ne okrenu glave

I niema dalje pržinom pokroči.

III.

Na krmi ladje utopljene glave
Mrtvih mornara k njoj se okrenuše.
— Kuda ćeš morem, bane Inoslave?

Spavamo tvrdo u halugâ šumi
Na ladji svojoj; nad nama visoke
Urliče vjetar i valovlje šûmi.

Za borbom dugom slatko se počiva
Mi ćemo tebe čuvat i paziti
Kao što negda služismo te živa

Užasne sjene ovim pieskom blude.
Morskome zmaju brod će raka biti.
Pristupi, legni medju svoje ljude! —

Al' avet šuti . . . Mrka dalje hiti.

IV.

Opkoliše je vile pomorkinje.
— Junače, stani! . . . Tamo u pećini
Kristalne dvore krije more sinje.

Školjke bliješte, šûme biele pjene.
Vječna te tamo mladost i raj čeka,
Jer mi smo nage, liepe i strastvene. —

Povorka mrtvih Grka i Mlečana
Za njome juri: — Inoslave zmaju,
Još nam se hoće borbe i megdana.

Doznat ćeš ovdje sred mračne tišine,
Junake kakve suzbi i porazi.
Krvniče, udri! — Avet zubma škrine

I hola dalje tvrdim kršjem gazi.

V.

Na morskoj liti urliče i stenje
Olujna srda u huku vjetrine.
Oblak se spušta, val se uvis penje.

Iz vode glava viri ovjenčana
Halugom travom . . . Srda u nju gleda:
— Poznam te, sjeno Inoslava bana!

Što želiš jošte? . . . Ja sam te dojila
Kô čedo majka ; ja sam te dosada
U. mrko čelo stoput poljubila.

Idi! Tu vihor bjesni, talas lupa. — —
Al' avet kliče : — Nevjesto tanana,
Eto me, dodjoh! . . . Urlat ćemo skupa

Te prve noći našega vjenčanja. — —

POBJEDE NA MORU.

PRVA BITKA.

I.

Oj liepe li su u cik rujne zore
S Mletaka bielih ladje odjedrile!
Plovile one niz to sinje more
Kô da ih nose pomorkinje vile.

Plovilo holo mletačko jedrilje,
Da satre silu hrvatskih banova.
U drazi morskoj vonjalo je smilje,
Kričalo jato bielih galebova.

Na jamboru se jedro nadimalo,
Obiesno drievo valovljem djipalo
Kô sviesno svoje jakosti i sile.

Proljetni lahor vijao po moru . . .
Oj liepe li su u proljetnu zoru
S Mletaka bielih ladje otplovile!

II.

I bitka zače. Dužd Tradonik viče:
— Pobjede zublje neka nama planu.
Uništi snagu, koja netom niče!
Utuci zmaja, što se stoprv ganu! —

A Mojslav bane s premca grmi : — Radje
Pasti, neg prvi boj da izgubimo . . .
Hrvati, napried na dušmanske ladje !
Naše je more, ako pobiedimo. —

I bitka bjesni. Talas se rumeni ;
Galije tonu . . . U krvavoj pjeni
Plivaju vesla. Vali borce guše.

S prodola gorskog nagal vjetar puše.
Doskora morska pred sobom nevera
Ladje, što gore, po pučini tjera.

III.

Svanjiva . . . Trepti vrh talasa slana
Svibanjsko jutro algom prokadjeno.
Brod morem plovi. S jambora tanana
Jedro mu visi mokro, oštećeno.

U gradu narod čeka . . . Ladja stignu,
I srdžba velja buknu požar kao :
— „Vittoria", dužde, ti si brod svoj zvao,
A gle ga ! Varvar zastave mu dignu. —

Na piesak ladja jurnu ispred puka.
Patricij siedi iz gomile skoči,
Bijes ga ljuti ispod broda gonja.

U katran crni desnicu umoči,
I ona stara i drhtava ruka
Piše na premcu galije : „Vergogna".

OTMICA DJEVOJAKA.

I.

Zarobio Mlečić drski
Slatko läne Družakovo :
Poveo je sred Mletaka
Ono milje junakovo.

Tužna Zlata Bogom kumi
Dužda Petra Tradonika .
— Smiluj mi se ! — A on zbori :
— Udat ću te za vojnika.

Zadnji siečnja kada svane,
Drevni obred da se slavi,
Gledat ja ću zelen vienac
Na lijepoj tvojoj glavi. —

Mjesec pliva nad lagunom.
Tiho brode niske šajke.
Nad gradom se miris prosu.
Talas priča čudne bajke.

Mleci buče. Samo jedna
Duša trpi — prekomorsku
Zemlju sanja, strme liti
I visoku kosu gorsku.

Vidi mutne kraj Neretve
U zatonu tiho selo,
Kuću malu, vrt zeleni
I na polju stado bielo.

Momak zorni gorom brza,
Kô jelenče vito skače . . .
Mleci buče. — Samo jedna
Duša mlada plače, plače.

II.

Noć je. Mletke magla tišti.
Pust je grad i mrtva voda.
S pučine se krišom kradu
Do tri sjene, do tri broda.

Driema grad. Po magli tuštoj
Tri se broda tiho kradu,
Da ih škripa ne dojavi,
Da ih vesla ne izdadu.

U utrobi ladje zveknu
Mač, i strugnu gvozd o gredu :
Ladja stade pa se skupi
Kao zvijer u zasjedu.

Mrtav grad je. Napried ! Tamo
Gdje u magli crkva biela
Zvonik diže crn i garav
Kao kladu iz pepela !

Zora sviće, al' vatrenom
Ne diči se danas krunom.
. . . Gledaj: tračak mladog sunca
Sinu, planu nad lagunom.

Kô u školjci biser grad se
Na kristalnu valu koči.
— Rasplinu se magla tušta
I aveti mrke noći.

III.

Olivolska crkva danas
Pjevom ječi, puk je kruži.
Na oltaru od mermera
Svetu službu biskup služi.

Jato curâ za njim kleči,
Sve u svilu odjevene,
Ovjenčane viencem bielim
I biserom nakićene.

Mlade mŏme u kutiji
Duždev darak, miraz nose.
Sve im dršću dojke biele
I mirišu svilen-kose.

Čudan plam im u očima,
Blažen posmieh na usnama.
Samo jedna tužno gleda
Kroz oblake od tamjana.

A što vidi? Crkvu malu
U rodnome svome selu.
Gospa plače na oltaru,
Spas uzdiše na propelu.

Cvieće vonja. Kršan momak
S crkvena je motri praga . . .
Avaj, sve to san je pusti :
Danas mora za nedraga. — —

— Prosti, Bože, krvnicima,
Što me tužnu na to sile !
Koliko su od njih dosad
Majke naše pretrpile ! —

. . . Vika stoji, plač i lelek.
Banu četa — nagle striele —
Prognala je muške glave,
Otela je néve biele.

Pa udara kroz gomilu
I već stignu na brodove.
Jedro diže. — — Put Kaorle
Brze ladje naglo plove.

IV.

Pred Kaorlom na galiji
Dužde stoji . . . Biskup siedi
Štap pastirski uvis diže,
Ruke širi i besjedi ;

— Neretvani, vi ste crkvu
Oskvrnuli ; sa oltara
Oteli nam néve. Božji
Gnjev se na vas već obara.

Malo vas je, a dužd čeka.
Plijen liepi povratite !
Kad oprostim, blagoslovim,
U kraj rodni odjedrite ! —

Momčad šute. Družak zbori :
— Oče, drukče nisam mogô.
U Mlecima, u dužda vam,
Pretrpjela Zlata mnogo.

Krv u crkvi nije pala.
Vratit ću vam cure mlade.
Da smo od vas bolji bili,
Nek se priča, nek se znade.

U Mlečića nema vjere !
Odjedrite put Mletaka.
Povest će vam djeve liepe
Kaorlenka ladja laka. —

Biskup veli : — Sidro digni.
U Hrvata vjera tvrda. —
— Navalimo, smrvimo ga ! —
Bjesni dužde kao srda.

Biskup ne da. Ratne ladje
Put Mletaka hitro plove.
Iz Kaorle za njim vjetar
Tjera hrvatske brodove.

V.

Zvona bruje, pjesma brenča
U Ostrogu bielom mjestu.
Družak vodi sa oltara
Svoju tananu nevjestu.

Buči kita i svatovi.
Usred dana, usred noći
U dvoru se Družakovu
Pjesma ori, vino toči.

Spominju se prošle borbe.
Župan zbori : — Borci vrli,
Za to more prolit ćemo
Mnogo suza, mnogo krvi. —

Družak veli : — Pa nek teku ;
Krunit će nas vela slava.
Baština je ono sveta
Našeg bana Ladislava ! —

Néva priča čelo stola
O sužanjstvu sred Mletaka,
A uz gusle guslar pjeva
O otmici djevojaka.

MIKA.

I.

Kandiano dužd šezdeset ladja vodi
Na Branimira, bana hrvatskoga.
U pet redova prema Zadru brodi.
Kod Mike stane, rta kamenoga.

Iz koša straža na jamboru kliče :
— Mrke se ljage na pučini crne ! —
Hortator srće pod palubu ; viče :
— Prioni ! Idu šćavonske liburne. —

Vratilo škriplje, trozub reži, greda
Ljulja se, bliešte ploče i rogovi,
A lanci zveče strahotnih skorpiona.

Ususret njima ban Branimir plovi,
I mrk na premcu u tu šumu gleda
Tromih galandra i brzih dromona.

II.

Stadoše ladje : trozub prem trozubu,
Greda prem gredi, štitak prema štitu.
Koplja se sjaju palube na rubu,
A kvaka strši na kôcu na vitu.

Hortator šipkom maše. U veslara
Užeta kao žile su napete.
Pljuskaju vesla ; od gnjeva i jara
Vojnici kliču, a galije lete

I vika stoji. Sa tornja liburne
Strjelica sikće, kamen zviždi ; srta
Dromona, zubom da brod u bok gurne.

Ruši se krma otvorena, strta.
Iz vala kao iz adskog ponora
Sukljaju modri oblaci sumpora.

III.

Na desnom krilu gore ladje dvije,
Hrvatskog bana dva lijepa broda.
Plam bukti ; momci u val skaču ; voda
Oko njih cvrči, a plamen je pije.

Kandiano zubljom maše, s premca grmi :
— San Marko ! — naglu vožnju zapovieda.
Branimir bane na visokoj krmi
Blijed u požar svojih ladja gleda.

U toranj skače, na balisti cilja
I konop pušta. Ognja i pakline
Prosu se kiša sred tudjeg jedrilja.

Dim suklja, zvižde striele, roblje dreči.
Hrvatska truba sred sparne maine
Ljutito, gromko na odmazdu ječi.

IV.

Kormilar mrki držalo prihvati.
— Veslari, kliknu, haj ! iz žilâ petni' . . .
Na premac most, u šaku mač, Hrvati !
Ti, ladjo moja, kao striela letni ! —

Svi borci jaki, svi robovi mladi
Pregnuše snažno . . . Brod poletje, jurnu :
Od sebe ladje kao vihor gurnu :
Galandri trozub sred boka usadi.

Ban koplje baca. Dužd se s tornja sruši.
Protrne Mlečić : pest i dim ga guši.
U naše ruke pada tvrda barka.

Ban u rog puše : — Pobiedismo ! — grmi.
Očiju plamnih na visokoj krmi
Sa stiega skida barjak svetog Marka.

BRANIMIR.

VUKODLAK.

I.

— Ovdje je . . . Kopaj ! — I lopata zveknu.
Ban prignut čeka . . . Ciknu, kad leš vidje
U bliesku munje, što kroz tamu sjeknu.

U jamu skoči : — Sedeslave, što me
Progoniš? Čemu, bliedi vukodlače,
Noć svaku čekaš na prozoru mome?

Mletačke ladje kad krših kod Mike,
Sjedio ti si na jamboru. Strašan
Urlik ti bješe usred bojne cike.

Smaknuh te i sâm kopah grob u gori,
Al' grieh svoj plakah i okajah . . . Što me
Svud pratiš? Ne ću, da me strah još mori.

Po trnju bôs te u Muć nosim sada,
U crkvu svoju, preko triju gora . . .
A ti ćeš meni da oprostiš, kada

Spustim te tamo u grob od mramora . —

II

Noć burna kida i šumom raznosi
Opielo muklo ; vjetar huči i cviet
Krvav i čadjav na zubljama kosi.

— Pomiluj ! . . On nam mir i pravdu kroji.
— Pomiluj ! . . . Rim ga dvaput blagoslovi.
— Pomiluj ! . . . Mlečić i Grk ga se boji.

I vodom škropljen i kadjen tamjanom
Mrtvac je sišô u raku mramornu,
A ban ga pokri maslinovom granom.

Branimir jezdi svojoj kuli. Neko
Za njime ide . . . korak tih mu, lagan,
Kô da se vuče kroz maglu, daleko.

Mûk grobni vlada u bielome dvoru.
Pod dlanom njemu škrinula je brava ;
. . . Uspravna, blieda na mračnom prozoru

Avet ga čeka bana Sedeslava.

U NOĆI.

Iz tamne rake on se noću dignu
Strahotan, velik . . . Po stubama stupa
Sve više, više. Već do vrha stignu.
Zvekirom teškim na vratima lupa.

Mûk . . . Dugo čeka. Al' jeza ga hvata :
Gdje on je dirnu, alka je krvava ;
Gdje alkom lupnu, krvava su vrata. —
Silazi. Blieda progoni ga strava.

I k moru srće. Ruke pere. Opet
On će se sada uza stube popet.
Gle — ispod dlana mlaz mu prsnu krvi.

Iznova bježi. — — I sad, svake noći,
Na žalu sjena zaman ruke moči.
Tare ih — njima svoju dušu trvi.

BRASLAV.

Pod rebrom vrh ga rani oštra mača,
I krvav, težak na zemlju se sruši.
Osjeća : nešto u grlu ga guši.
Bol na dnu srca dublja je i jača . . .

Ranjenik gleda . . . Svjetlost i mir svuda.
Nebo se modri, sjaju se poljane,
Zelenim lugom rijeka krivuda
Kô i mlaz krvi iz ljuće mu rane.

— Oj zemljo liepa, raju naših duša !
Otkrij mi svoju daleku sudbinu ! . .
Što bruji ? . . Plač robovâ ? Pjev sretnikâ ? —

Obara glavu u crnu prašinu.
Vid mu se magli . . . Ban umire ; sluša
Topot sve bliži madžarskih konjika

KRALJEVI.

TOMISLAV.

PRVI SUKOB.

I.

Stadoše oči u oči na gori
Lomnoga Gvozda. Onaj, koji nagnu
S istočnih pŭsta, prvi progovori :

— Znaš li, pred koga kô klisura stane?
Zmaj sam ti, štono proguta Zalana,
Orijaš, koji zgnječi Moravljane.

Na Brenti skučih kralja Berengara ;
Poruših Ensburg ; kô vjetrina prodjoh
Od briega donskog do ravnih Alpara.

Napojih krvlju zemlje Kocelove
I sela sažgah bana slovinskoga.
Na jug me sada sinje more zove.

Oluja ja sam, što u prah obara
Kraljevstva, remen Atilina biča ;
Oganj sam, koji proždire i hara.

Čemu se nadaš? Kô vjetar pržinu
Išten i Ördög pomest će preda mnom
Vojsku ti — tužno past ćeš u prašinu.

Pred moja kola bacaš prvi stienu.
Drzniče, tko si? Iz kojih si strana?
Čuj rûke grozne u mome imenu:

Arpad sam, unuk Ögyeka kagana! —

II.

Oružje zveči. Bjesne mrke čete...
I Madžar bježi na brzim konjima.
Za njim Hrvati kô sokoli lete.

Gone ga preko ravni i bregova,
Šumama gustim, gudurama tamnim,
Tamo do sivih Dravinih valova.

Kagan je rieku prošô, mrk je stao.
— Junače, tko si? — Na drugome briegu
Pobjednik mladi gromko zavikao:

— Arpade, ti si vjetrina, što hara,
A ja sam hrašće jedro i stoljetno,
Na koje zalud vihor se obara.

Ti biesan rušiš, a ja vedar zidam;
Ti kô zvier banu, da moriš i kolješ,
Ja od zla branim, ljute rane vidam.

Za ime što me pitaš, varvarine?
Čuvar sam vjerni ognjišta otacâ,
Lav stražar rodne rieke i doline.

Susjede, dom si na svojemu gradi.
Zovi me z i d m j e d e n i, p l o t k r v a v i...
Prohtje l' se tebi jednom natrag, znadi·

Tu ćeš me naći; čekam te na Dravi. —

GRGUR NINSKI.

I.

I biskup moli: „Bože, koji pusti,
Da vô te rûkom, a crv cîkom slavi,
Srdi te — vele — govor mojih usti.

Bože, što slušaš pjev sred zelen-hvoje,
Rïku na gori, rzaj na dnu dola,
Vriedja te — vele — riječ majke moje.

Ti, koji na grm sto usnica stavi
I vodi dade sto jezika, da ti
Ljepotu pjeva i dobrotu slavi,

Dao si meni — oni vele — usta,
Što poju gäkom i što mole psikom,
A zatim reče : Umuknite, pusta,

U hramu mom, pred mojim žrtvenikom !"

II.

I biskup moli : „Bože, kome pjeva
Blistavo jato večernjih zvijezda,
Šturak u travi, nad usjevom ševa,

Znam, i r ć moja do uha ti stiže,
Kada se tebi molitvi na krilu
Propinje duša i kô talas diže ;

I čujem, val taj kad se vraća u me,
Majčinim zborom utjehu mi šapću
Puljci, što bruje, i pjene, što šûme.

Ljudima kad si radosti i muke
Dielio, kad si nad glavom im sjao,
Ja znadem, Bože — iz pune ti ruke

Biser je zvonki na usne nam pao."

III.

I biskup moli : „Bože, biser zveči
Na mermer-ploči svetoga oltara ;
Kô tamjan míre majčine mi rieči.

Duša nam cviet je, što svojim miriše
Vonjom, a srce vrutak, koji svojim
Žuborom pjeva, uzdahom uzdiše.

Poj k tebi leti sa mojih usana :
Jeke mu glasne ne će da raspŕši
Olujni vjetar mnogih crnih dana.

Star, iskren, svečan sve će da nadvlada,
Utajat ljudska vika ga ne može,
Jer ni list s grane bez tebe ne pada.

Jer uviek bit će, što ti hoćeš, Bože !"

KRIESIMIR I.

U Zadru gradu, mjestu latinskome,
Zvonjava bruji, silna čeljad vrvi;
Vije se stieg na zidu visokome;
Dolazi vladar. Gle ga: jezdi prvi.

Pred vratima su. Sô i zemlju nosi
Sijedi prior; na koljeno pada.
— Kralju, nek dugo tvoja milost rosi
Na vjernu djecu slavnoga nam grada! —

Sva zvona zvone. Mnoštvo se talasa.
Curama lice kao vatra planu.
Povorka ide Svetom Krševanu.

Miriše tamjan. „Te Deum" se glasa.
Kralj kleči. Moli u klupi od zlata:
— Bože! Bdij vazda nad srećom Hrvata! —

KRALJ DIJETE.

I.

S vatrom u licu i plamenih oči
Dijete igru prekine, zakrešti
Kô sokô mladi, na prijana skoči.

Na ptičad nalik u bieg udariše
Drugovi tada — — Ono jošte prieti,
Pest sitnu grči i još naglo diše.

Ljutito motri, kako djeca bježe.
Al' krvi kaplju vidje ispod nokta;
Osjeti: nešto u grudi ga steže.

— Vrati se, vrati, mili Ljuboslave!
Lice ću tvoje da poljubim, druže. —
I ludo diete prstiće krvave

U strahu gleda ; roni gorke suze.

I.

Djed dvorski zbori: — Krvca zove ta se
Kapljica rujna... Tim čarobnim pićem
Kraljevi silni svoju žedju gase.

Velika moć je toga vrućeg soka :
Njime se kruna kuje, carstvo zida,
I troni grade, priestolja visoka.

Kralju naš mladi, tješi se, ne plači!
Što više budeš iz te čaše pio,
To gordiji ćeš postati i jači.

Od tebe drug je blijed pobjegao . . .
Kraljevo srce za trice ne mari:
Živjeti valja sâm i ohol kao

Orô na kuku, lavić u pustari. —

III.

— Prijane, prosti! Ne puštaj me sama
U dvoru tome! . . . Vidje l', kako gore
Okrutne oči u Pribine bana?

Strah me je . . . Bjež'mo skupa preko rieke.
Potražit ćemo dobru majku moju
I braću dragu sred zemlje daleke.

Bijelu vilu srest ćemo na drumu.
I nas će ona da za ruku vodi
U lijep kraj, u začaranu šumu.

Tu ćemo leći i slatko zaspati
U svježem hladu dafine srebrene.
U cik će zore moja dobra mati

Naći nas ondje mirne, zagrljene. —

PRIBINA.

PRUT.

I.

Ja čovjek jesam, on je ludo diete.
On : plien, ja : lav. U njega dlani meki,
U mene gvozden-šake, kremen-pete.

Žilama onim med i mlieko teče,
U krvi mojoj vječnu borbu biju
Mraz, što me ledi, oganj, što me peče.

Zar vuk da ludu robuje jagnjetu ?
Muška me snaga usadi visoko.
Kraljevska meni kruna, ne djetetu ! —

To čovjek reče i diete probode.
S mačem u ruci, s plaštem na plećima,
S krunom na glavi pod triemove ode.

Pred narod dodje i velmože. Grmnu :
— Čujte me ! Kralj sam. Jak sam i čvrst kao
Litica, kojom vjetrina ne drmnu.

Ne pitaj drugo . . . Drznicima, jao ! —

II.

— Gvozdenom rukom dignut ću visoko
Hrvatski priestô. Kličem dušmaninu :
Zub za zub dat ćeš i oko za oko !

Oblak ću biti, štono tuču nosi
Dušmanskoj njivi. Zastavu ću našu
Najviše gore zabosti na kosi.

Pravedan bit ću, silan, slavan, velik :
Što dosad bješe gnjila, mjed i drvo,
Nek bude odsad kremen, granit, čelik ! —

Dvor i puk šuti. Led je u dušama.
Sijedi župan ispred trona stao :
— Kralju, taj prutak prelomi pred nama. —

Kralj šipku prima. Napinje se ; bori
S tankim se prutom. Žari mu se lice.
— Dä. Jak ti bješe, al' sad, župan zbori,

Kô čeda pest je šaka ubojice. —

KRUNA.

Kralj krvnik leži kraj plašta i krune.
Vjesnik će : — Kralju, Česlav Bosnu ote.
Neretva bjesni. Dukljani se bune.
Madžar se diže. Latini se rote. —

A kralju : — Jeste l' našli Držislava ?
U snu mi dodje, da me mačem plaši.
Gdje konj je njegov ? Gdje rusa mu glava ?
Čuh noćas, kako pod oknom mi jaši. —

Govori vjesnik : — Trza država se.
Strah vlada. Krvi rieka razlila se.
Na pravdu šake padaju željezne. —

Kralj : — Neka ! U krv kada sve ogrezne,
Vidjeti onda ne će zjena svaka
Kap rujnu, koja svedj mi s krune kapa. —

DRŽISLAV.

BRAĆA.

I.

Sred vreve bojne britki mač zabode
Držislav zmajić u grud krvnikovu
I gromko viknu : — Veseli se, rode !

Pribina pade. Vijte se, barjaci,
Zatrubi, trubo ! Srušila se mòra.
Tmoru će sjajni da raspršе traci.

Proljetna dana u sunčanoj slavi
Pred šatrom bielom kruna oca moga
Zasjati zlatna na mojoj će glavi. —

Čete ga kruže : — Slava osvetniku !
Kraljevstvo ti nam spasi od rasula.
Ti sve nas dignu, a proti krvniku.

Psoglavca stisnu, u čelo ga lupi,
Ti, kraljev sine, junače sred boja ! —
Al' vitez holi pred junaka stupi

I reče : — Stani ! Ta je kruna moja. —

II.

— Nasljednik ja sam : Svetoslav Surinja.
Ja Krešimirov sin sam najstariji,
Gospodar kopna, vladar mora sinja.

Gle, što se desi, jer Miroslav diete
Na priestô sjede mjesto mene. Krunu
Ote mi — pa gle kazne i osvete !

Velmože narod tlače. Krv se lije.
Banstva se od nas odmetnuše. Pune
Roblja su našeg mletačke galije.

Što ćeš u vaju tome i metežu ?
Dužd mene štuje, car me bratom zove
Duboko gustu bacio sam mrežu.

Bogat sam, silan. Pod mojom su vlasti
Sve luke morske i šume sagenâ.
Dajte mi biljeg moje gorde časti !

Ja kralj sam vaš. Vojnici, na koljena ! —

III.

Držislav mrko gleda i govori :
— Tron dok se ljuljô, kraljevstvo rušilo,
I lav nas ljuti gonio po gori,

Stan dok nam bila pećina sred briega,
I krv nam tekla iz stotinu rana,
Ja brata tražih, al' ne nadjoh njega.

Kaži nam, tko si, oholi gavane,
Što s mora dodje ? Na ruci ti prsten,
Dar duždev, blista, al' ne vidim rane.

Na moru vladaš, a u čije ime ?
Pokunji čelo, jer na njemu stoji
Pisano, da ćeš jednom izdati me.

Obori glavu i otidi ! Zlatom,
Milošću, pravdom lieči naše rane.
Onda ću svojim da te zovnem bratom,

Kada dojèzdîm u primorske strane. —

POSLANICI.

Rekoše : — Dužde, gradove nam buniš,
Dának nam kratiš, crne zamke snuješ,
Hrvatskim robljem svoje ladje puniš,
S kraljevim bratom ispod trona ruješ. —

Na ladje ratne dužd ih sve povede
I reče : — Kaž'te kralju hrvatskome,
Doći ću glavom na drijevu tome,
Dának da platim, namirim uvrede. —

Zasjaše mrke oči poslanika ;
I jedan od njih o brod petom lupi.
— Ljutiš se, slugo kralja razbojnika. —

— Ne ! Rad bih znati, da l' su daske ove
Bar nešto tvrdje od grede hrastove,
Što Mojslav sažga, Branimir utopi. —

VOJNA DUŽDA ORSEOLA.

POD ZADROM.

— Oj Zadre ! viknu dužde sa galije,
Da otmem hoću sve morske gradove.
Čemu da krv se na potoke lije ?
Otvori vrata ! Pogosti brodove ! —

— Orseol dužde ! gradski prior kliče.
Čemu bih danas mienjô gospodara ?
Jednaki svi ste. Bez bogata dara
Vaj robu, kad se silniku primiče ! —

— Jurnut ću na te ! — Ja ću te odbiti. —
Dužd mač svoj diže, tvrdoj krmi hiti.
Onagri škriplju . . . Žutijeh dukata

Prosu se kiša na gradske mirine.
Zadrani plješću, srću na zidine.
— San Marko ! — — Gradska s' otvaraju vrata.

U BIOGRADU.

Predao grad se . . . Još ljuto prkosi
U mrkoj kuli kraljeva posada.
Dužd kliče : — Glad vas mori, smrt vas kosi.
Predaj se ! Ne ćeš obraniti grada. —

A vodja : — Sâm sam. Hrabro pali svi su.
Ući ćeš, ali preko leša moga.
Ta kula tvrda, mrki zidi ti su
Svojina našeg kralja hrvatskoga. —

Na dugo koplje mjeden šljem zabode ;
Diže ga : — Slava kralju Držislavu ! —
Strjelica zviznu, grlo mu probode.

Kô klada časnik niz kulu se sruši.
Puk šutke gleda lešinu krvavu ;
U srcu bol mu, crni sram u duši.

U TROGIRU.

Brod stiže. — — Narod gleda sa zidina :
Kita plemića dužda dvori, kruži,
A zemlju i sô Svetoslav Surina
Na pozlaćenu podnosu mu pruži.

Orseol zbori : — Vi mi gradska vrata
Otvoriste, ja srce vam otvaram.
Klonula sila pomamnih Hrvata.
Lažnoga kralja u blato obaram.

Čuj, puče ! Čujte, plemići latinski !
Za kneza sviju žala dalmatinski'
Postavljam tebe, vjerni Svetoslave ! —

Gradjani kliču. Zvonko truba ječi.
Brat Držislavov u prašini kleči
I duždu ljubi skute i rukave.

POD SPLITOM.

— U čije ime dolaziš, pomorče? —
— U Božje. Drugog nemam gospodara. —
— K vratima ovim tko te pozva, borče? —
— Tvoj cik pod petom varvarskog vladara.

Divlje te pleme pritisnulo ; bije
O bedem tvoj kô more, što se pjeni.
Što ćeš, kad plima naglo se razlije?
Kasno bi tada zatekô se meni.

Znam tugu tvoju i amo pohrlih.
To utočište djedova nam vrlih
Ne sm'je da otme dušmanin ti hudi.

Palačo rimska, zar se ne ćeš ozvat'
Latinu duždu? U pomoć ćeš pozvat'
Franka il' Grka? . . . — Udji! Štit mi budi. —

PRED NERETVOM.

— Ne ćemo! — grmnu Neretva junačka.
Dužd zubma škrinu. Na kršnu obalu
Brodovlje šalje, da plieni i pljačka.
Već vuku k njemu crnu ladju malu.

— Gusari divlji, okan'te se svadje.
Surinju bana priznajte glavarom. —
A sužanj reče : — Poginuti radje,
Neg' izdajicu prozvati vladarom! —

— Što ću ja s vama? — Dužde, mir sklopimo. —
— Mir? Ja te držim. Pobjeći mi ne ćeš. —
— Mlečiću, mi se smrti ne bojimo.

Stoglav je zmajić Neretva : vidjet ćeš.
Na ovoj hridi skršit' zube sve ćeš. —
Mir dužde sklapa ; veli : Odjedrimo !

BUČINTORO.

Spasovo svanu . . . Triput kriknu orô
Iznad lagune. — — Dužda iz Mletaka
Na more nosi ladja Bučintoro
Pred kitom dičnom žena i momaka.

Orseol sjedi na srebrnu brodu.
Nad njime modre zastave se sjaju,
Rese ga zlatne po vratu tuckaju,
U čelo ljubi sunce na ishodu.

Stadoše ladje. U valove sinje
Dužd prsten baca : Venecijo, ja te
Vjenčavam s morem ! — — Gondole se jate ;

Barjak se vije ; vjetrić morem struji ;
Pjev brenča ; mašu vrvcama ženskinje ;
Zvon svetog Marka pobjednički bruji.

NA TRONU PRAOTACA.

Gutô je dugo čemer i gorčinu
Star, shrvan, tužan . . . Naglo jednom skoči
I vojsku dignu. Usred tamne noći
Nahrupi kralj na belgradsku zidinu.

I grad svoj mili osvoji i ganut
Djedovâ tron potraži ; na nj se baci.
— Opet će sunce domovini granut.
Iz zemlje novi niknut će junaci. —

Hropac ga guši : — Godimire bane,
Narodu javi : Zacielit će rane ;
Još sila stara iz krvi nam bije.

Vikni : Na kralja samrt vẽo baca,
Al' on je još na tronu praotaca ;
Zapušten, izdan, ali vedar mrije. —

SVETOSLAV SURINJA.

I.

Vino se ruji u sjajnim kupama.
Smieh . . . Pjesma . . . Žagor . . . Kralj se digô; zbori
Vitezom holim i liepim gospama :

— U grudi duša veselo mi pjeva.
Kažite : tko je ljepše slavlje gledô
U dvoru prvih hrvatskih kraljeva?

Vladari naši bjehu mrki bani
Krupnijeh šaka i čupave brade;
Divlji kô vuci, biesni ko arslani.

Do sada kralj se skitô po selima;
Visoku, zlatnu ja stolicu dižem
U gradu morskom, u bielim dvorima.

Ej, hitre sluge, otvorite vrata :
Nek narod cieli noćas vidi, kako
Gizdav je, slavan novi kralj Hrvata.

Dignite ploče sa starinskih raka :
Ustat će mrtvi bani i kraljevi,
Dvor zlatni vidjet — sunce, a sred mraka.

Doći će oni, da gledaju svoga
Unuka gordog . . . — Surinjo, će reći,
Ti ponos jesi trona hrvatskoga. —

Te mirni, vedri opet u grob leći.

II.

Latice ruža prosula : blijedi
U čaši praznoj . . . Svieća dogorieva . . .
Mamuran i sâm kralj za stolom sjedi.

Vjetrina noćna svojoj veljoj ljutnji
Sve uzde kida; na dvor se obara :
Dvorištem huči, triemovima tutnji.

O vrata sada gvozden šaka lupi.
Škrinuše brave . . . Kralj sa stola skoči;
U kut se tamni zakloni i skupi.

Lupnuše vrata o tvrde pragove.
Čuperke magle nagli vjetar tjera
Mramornom zidu, na prazne stolove.

I gleda kralj — u njemu duša trne —
U magli, štono pred njime se mota,
Aveti ničU nieme, stroge, crne.

Lutaju dvorom . . . Šute i gledaju . . .
Kô bliede svieće u tmori dalekoj
Fosforne oči ukočene sjaju.

K stolu su došle niemim koracima.
Sjedoše . . . Vani crne vrane graču.
Aveti glavu drže medj dlanima . . .

Miruju . . . Šutke motre se i — plaču.

KRIESIMIR II.

NA OGNJIŠTU.

I.

U zimskoj noći na ognjištu sjedi
Kriesimir kralj. — — U vatri panj se puši;
Na vlažnom kraju cvrči i besjedi :

— Pamtiš li? . . . Ja sam izdanke bacao
U šumi punoj cvieća i mirisa,
A njojzi ti si šaptô i gukao. —

Grči se, znoji bajamova grana
Od poljubaca ognjenih jezika
I tiho cvili : — Sjećaš li se dana,

Pokucah kada, rosna, procvjetala,
Na okno vaše? Ona s čedom banu,
I ručica me biela zadrmala.

Gdje ti je čedo? Gdje je plava djeva?
Sâm i mrk sjediš. Pusti su ti dvori . . .
Za koga svieća na trpezi sieva?

Za koga vatra na ognjištu gori? —

II.

U zimskoj noći južni vjetar vije
I huči : — Kralju nesretniče, dolje
U Vizant-gradu tvoje diete mrije.

Umire tužno sred majčina krila,
A žena biedna kuka i proklinje
Bazil'ja, cara hola i nemila. —

Mrak zemlju krije . . . Vjetar utolio . . .
Na groblje nalik kraljev dvor se noćas
Visokim medju lipama zgurio.

U dvoru pustoš mukla i tišina.
Svijeća tinja, dogorieva; gasi
Vatra se. Sobu ovila je tmina.

Posljednji plamen liže kraj pepela,
Posljednja iskra iz glavnje se kida . . .
U mraku starac oborena čela

Ognjišta pokraj uzdiše i rida.

BAN SERMO.

I.

Krvavu glavu u mješinu sveza
Konstantin vodja, u Savu je baci.
Mutni su vali mijeh kotrljali
Koritom dernim. Sklizao je muljem,
Verô se travom, pieskom i kamenjem,
Dok dana jednog ostavi ga struja
Naduta, biela na rječnoj obali.
I pastir dodje, ugleda ga, stisnu,
I krvca rujna prsnu iz nožice.
Gurnu ga nogom u valove mutne.
I mieh se onaj kotrljao dalje
Niz rieku hladnu, dok o kamen zape,
Na kojem žena krvavo odielo
Pred večer prala drugu ranjenome.
I ona mijeh uze i ponese
Dragome svome. Ranjeni ga vojnik
Razveza, glavu povadi iz krvi :
— Mrkoga Serma, našeg bana, to je
Krvava glava. Konstantin ga vodja
Na Savu pozva na dogovor bratski
I bodež oštar u ledja mu zabi.
Pusti je, ženo, nek u krvi plije. —
Izreče, mrtav klonu na dušeke.

II.

Konstantin vodja, biesni Vizantinac,
Mačem i vatrom Srijem opustio.
Kraj Save rieke iznad sela biela
Udara šator. Ljetno sunce žeže.
Konstantin veli : — Momci, potražite
U selu vina. Otrovna je Sava,
Te vode ne ću. Zaborav ću naći
U sanku tvrdu. Potražite vina,
Al' nek je ono jako i crveno. —
Vodj dugo čeka. — Vojvodo, govori
Mladjani borac, selo je kukavno,
Ni kapi vina u smradnome gniezdu. —
A vodj se ljuti : — Idi i potraži !
Platit ću zlatom, bude l' žarko vino,
I bude l' u njem trave zaboravi. —
I momče kliče po seocu . . . Sunce
Plamene zrake lije sa visoka
I gleda, kako udovica mlada
S nadutim miehom uz hitra vojnika
Blijeda ide vojvodi pod šator.

III.

— Vino je staro, gospodaru ! Krv je
Srijemske loze plemenite . . . Pliva
U njemu gunja, što slatko miriše. —
Tako je žena zborila. Vojvoda
Nožici usta prionu i reče :
— Slatko je. Vonja po dušmanskoj krvi. —
Razveza grlo i za kose duge
Izvuče glavu bana srijemskoga.
Protrnu, ruknu. Zjenom punom straha

Gledô je one ukočene oči,
Obraze modre, oglodjene uši.
Strepio, drhtô — morao da gleda
U ono čelo bolno, izranjeno.
Hladnim se znojem znojio, i mrzli
Srsi mu tekli po burnim žilama.
Gledô je bradu, o kojoj su grdne
Visile gr de ugrušane krvi.
Gledô je dugo, osjećao da se
Pod njime zemlja talasa, a kôci
Šatora bielog vrte naokolo;
Gledô je šutke Sermovu usnicu,
Gdjeno se grči, krivi, uzdrhtava;
Gledô je zube duge i krvave,
I žuti jezik kako titra, usta
Miču se, dršću, šapću: Izdajico!

STJEPAN I.

TALAC.

Dok mjesec mlieko u vrt duždev toči,
Liepome sinu vojvode Surinje
Šapuću usne gospodje Grkinje :
— Taoče mladi, tužne su ti oči.

Uda ću svježa kao cviet ružice
Umiti rosom, što kupe robinje;
Pomamna past ću sred tvoje ložnice . . .
Oj, rajska noći ! Oj, dugo milinje !

Zar i sad čekaš, tamo, gdje se splela
Uz doksat loza, da ti na grud bane
Mirisno voće, duždeva Hicela? —

On sluša. Slavuj pjeva. Dišu grane . . .
— Ne ! Druga žudnja u srce mi sjela.
Ja čekam, da moj krvav danak svane. —

PORUKA.

I.

— Mornaru, sidro dižeš, vedra lica
Odmataš jedra . . . Ploviš prema gori,
Gdje nam se radja sunce i zorica.

Vidjet ćeš skoro vrhove i dräge
Velebit-diva, válovâ u pjeni
Hridine, djeve ponosne i nage.

Plovit ćeš tiho put bieloga Nina
Klancima morskim u miru sutona,
Omamljen oštrom vonjom ružmarina.

Od sunca rujnu ti ćeš izdaleka
Vidjeti kuću, gdje te majka rodi,
A ljuba vjerna na ognjištu čeka.

U mraku prvom stup će dima biela
Sukljati uvis iz rodne ti kuće ;
Mjedeno zvono tihoga ti sela

Kroz plavu maglu sred večernje tmine
Brujit će slatko sa crna zvonika :
Zdravo nam došô, izgubljeni sine ! —

II.

— Sretan mi budi ! . . Kreneš li ikada
Put juga liepog, stani pred Trogirom ;
Usidri ladju pod zidinom grada.

I dodje l' kralj, i pogleda li na te,
I reče l' : Znaš li o sinu mojemu?
Kaži mu : Znadem, da je umrô za te.

Al' dodje l' žena u ruhu crnome,
Da gleda prema moru i zapadu,
Ti kapu skini i klekni pred njome.

Reci joj : Gospo, sin te tvoj pozdravlja.
Teško je njemu u sjajnome dvoru
Silnoga dužda . . . Milo te pozdravlja

Sinak ti mladi i ovu ti šalje
Koprenu meku za bolne ti oči ;
I bodež ovaj mletački ti šalje :

Njime nek ruka tvoja ga probode,
Vrati l' se jednom u zavičaj dragi,
Očeva grieha da ubere plode. —

SKITALAC.

I.

Pred kralja njega dvorske straže dvije
Gurnuše : — Lupež to je il' uhoda.
Stazom se šulja, u šumi se krije. —

A kralj će: — Tko si? Što se kô vuk skitaš? —
— Prognanik ja sam i bjegúnac. Kralju,
Milostiv nisi, kada tako pitaš.

Ljutog li jada, gorkog li čemera!
Ima li većeg bola, nego kada
Očevo ime iz doma te tjera?

Po zemlji svojoj kada glavu kriješ,
Skočiš i strepiš, ako lišće šušne,
Od nemila se do nedraga biješ?

Oj, bruju zvona sred tihoga sela,
Dok suton tàmnî! Sred majčine bašče
Oj, lišća šûme i klokote vrela!

A meni i krš rodni gnjevno viče :
Odmakni, za te nema domovine! —
— Žalosna dušo, kaži, tko si? — Striče,

Pred tobom sin je jadnoga Surine. —

II.

Kriesimir kralj ga u čelo poljubi
I reče : — Bilo oprošteno sinu
Onoga, koji našu sreću ubi.

Ne poznah više Surinjina čeda ;
Preda mnom stoji biedan, al' s plamenom
U zjeni, unuk Kriesimira djeda.

Mladiću, koji znadeš, čežnja što je,
Jad i gorčina hljeba tudjinskoga,
Priestolje ovo nek je sada tvoje !

Izdaja na njem sjedila je, krvca
Niz njega tekla, al' srce mi kaže,
Na grani da će tvoga zdravog drvca

Dozrieti voće obećano . . . Sine,
Osjećam : zora prasnut će doskora
Iz ovog vaja, meteža i tmine.

Blag budi. Rulja kada krikne : propni !
Ti reci : praštam ! . . . Zidaj, al' iznova.
Stjepane mladi, razvedri se, popni

Na ovo sveto priestolje djědôvâ!

KRALJEV SAN.

I.

Rab plamsa, krv se lije ispod Krka.
Buknula srdžba kralja osvetnika.
Jadranskim žalom stoji divlja trka
I zveket mačâ hrvatskih vojnika.

U Zadru gradskoj na zidini strši
Ponosan Latin : — Oj, kralju Hrvatâ,
I danas zube o naš bedem skrši.
Nikada ne ćeš kroz ta velja vrata !

Sve naše past će ispred žezla tvoga,
Oteti sve ćeš, al' Zadra nikada,
Te zadnje straže mora latinskoga.

Pod petom tvojom u danima jada
Pištat će : Gazi, živa me rastrgni,
Al' znaka svoga na grob mi ne vrgni ! —

II.

Noć . . . Crven oganj bukti na zidini.
Još rika ječi mletačkoga lava.
. . . Dok vjetar goni vale po pučini,
Na ladji svojoj Stjepan tvrdo spava.

Kralj sniva: Vilâ rojevi se jate;
S Velebit-gore lete prema gradu;
Na bielom dlanu kovilje im cvate,
Biserje zveči u grlu im mladu.

Kralj sniva: Grad su one zatravile,
Trn u cviet, pelin u med pretvorile.
Pjev brenča, zublja na tornju izgara.

Oj milja! Plovi Zadar plemeniti
Ususret kralju kô brod ponositi,
Pa širom vrata i srce otvara.

PETAR KRIESIMIR VELIKI.

U SELU.

Dan velji selu cetinskome svane.
Kralj ispred kuće županove sjahô.
Kmeti se kupe; promatraju plaho
Vladara, gospe, velmože i bane.

Dotrkô župan: — Svietla kruno, gdje si
Sjahao? Selo kukavno od vieka . . .
— Župane, tu ću ostati. Donesi
Pogaču crnu i zdjelicu mlieka. —

Kmetici maše . . . Žena strepi. Njeno
Čedo kralj svoja na koljena sjede.
Dijete sprva gleda prestrašeno.

Trak sjajan sinu u zjeni veseloj.
I crvić kralju po bradi bijeloj
Ručicom tapka ; ciče: — Djede ! Djede !

SABLJA I PLUG.

Nadje ih, gdje se svadjaju i kolju.
I orač reče: — Zvier loveći mrku
Taj čovjek sâd mi pogazi u trku.
Gle, štete grdne na mojemu polju! —

A drugi: — Vojnik ja sam, a on, što je?
Krt, rovač zemlje. Kaže: Ja znoj lijem.
Al' za tu zemlju ja se borim, mrijem.
Gaziti po njoj, to je pravo moje. —

A kralju reče: — To se sila bani.
Žulj vazda bješe od rane časniji;
Pošteni znoj je od krvi svetiji.

U krvi sablja rdja, a plug sveti
Što više brazdi, to se više svietli.
Štuj čelo, što te svojim znojem hrani! —

PO NJIVAMA.

Sijedi kralj kô Bôz je patrijarka
Lutô po njivi, što mu Gospod dade.
Bješe kô onaj, koji vatru tarka,
Da ljepše gori, raj da ne propade.

Sijedi kralj kô Isus Nazarenac
Lutô bi dugo poljem klasorodnim.
Klasjem bi sebi pleo zelen vienac:
— Mir vječni, klicô, poljanama rodnim! —

U veče ljetno sâm je tumarao
Usjevom zlatnim; sred njive bi stao.
Gledali kmeti: sve jače i življe

Brada se duga lepršа i sija;
Suton se ruji, klasje se lelija...
Kralj ruke širi kô da blagosivlje.

STRAŽARI MORSKI.

Plamsalo podne nedjelje srpanjske,
Velmože kada k njemu doploviše
S makarske luke i župe duvanjske
I novoj kruni dare pokloniše.

Rastočki župan veli : — Gospodaru,
Hrasta ti odsad i mi smo ogranak.
Bog opet dignu našu snagu staru ;
Opet će Mlečić plaćati nam dának. —

A kralju reče : — Neretvani ! Moje
Kraljevstvo sad je tvrdjava od mjedi.
Zavidnim okom Venec'ja nas gledi.

Hrvatska vama širi krilo svoje.
Vas, sinke župe junačke i stare,
Postavljam mora našeg za čuvare. —

KRALJEVO ORANJE.

I.

— Klonusmo, kralju, od srama i truda.
Uzalud nama muka i rabota,
Jer plug je težak, opora je gruda.

Mač daj nam opet : on će da nas hrani.
Polje nam trnjem radja. — A kralj reče :
— Da ste mi sjutra na vašoj poljani ! —

A kada zora za gorama sinu,
Njihovo ralo i volove dignu
Sijedi kralj i podje na ledinu.

Na njivi suncu on okrenu lice,
Volove liene tankom šipkom taknu
I snažno upre o drven-ručice,

A lemeš škrinu, plug se dalje maknu.

II.

Orao prema suncu na istoku
Sijedi orač. Sievala mu brada,
A zviezda sjala u staračkom oku.

Orao dalje i osjećô : teče
Iz zemlje snaga u trome mu žile
I miške jača i napried ga kreće.

Godina teret netko mu obori
Sa pleća ; sunce čelo mu cjeliva ;
U dugom pramu vjetrić mu žubori.

Jaka ga ruka podiže i grli ;
Iz srca snaga u rame se penje ;
Duboko diše i kô momak hrli

Za plugom onim, što škriplje i stenje.

III.

Orao starac i klicao : — Pluže,
Pjevaj mi pjesmu o zemlji i suncu.
O, rad je svet, a život lijep, druže !

Prenuo ognjen zmaj se. Je li dosti
Sladjana mlieka u dojkama njenim?
Poj, druže, pjesmu o vječnoj mladosti ! —

Orao starac. Iz vreće na pleći'
U brazde sitno padalo sjemenje
Kô zlatan prah se na suncu svietleći.

U zelen-gaju vrelo žuborilo,
Šumjele smreke, krkočilo more,
A sunce s visa sjaj i vatru lilo

Na starca onog, što pjeva i ore.

IV.

Orao kralj je. — — U brazdama svima
Klijalo sjeme i pupao stručak ;
Zrijalo zrnje na zlatnim klasima.

Sunčani kolut na vrh neba sjao,
Ćarlijô vjetar, a kô more sinje
Kraljev se usjev šumeć' talasao.

I orač stane. Otre znoj i stupi
U jato žena, boraca, težaka.
Selo se cielo oko njega skupi.

— Zapis nam kazuj tom djelu čudesnu :
Kamen il' travu od boštva ti danu ! —
A siedi kralju pruži ruku desnu

I žulj im kaza na bielome dlanu.

NEDA.

I.

Kraljevna Neda zlatne žice suče
U zelen-bašči sred proljetna dana.
— Zalud u grlu grlica mi guče,
I vonjam kao grana jorgovana.

Tri rane nosim na dnu srca svoga.
Prva je: tuzi majka ne odoli,
Druga je: nemam brata rodjenoga,
Ne pojmim treće, al' osjećam: boli. —

Val šûmi. Ruža miri. Diše iva.
— Što će mi zlato, svila i kadiva:
Dragoga nemam ! — Pjesma zapne. Prosu

Cvieće se djevi na razboj i kosu.
Glavicu diže; zuri preko grma . . .
Nad njome Slavić cvjetnu granu drma.

II.

Val morski šûmi i Biògrad pjeva . . .
Udaje vladar kćerku jedinicu.
Do kuma pao bijel golub, néva:
U oku zviezda, ruža joj na licu.

Na čelu stola: — Nedo, — kralj prozbori —
Znam vatru, kojom na obrazu plane
Zlaćana sreća . . . al' što ono gori
U oku tvome? Deder, kazuj, läne! —

Al' ona krije mlado lice . . . Što će?
Teško je reći, a da laže ne će.
I ohrabri se; šanu: — Ljubav, oče! —

Svatovi kliču. Kralja suze guše:
— Drvca mi, Nedo, sve se grane suše,
Al' ti mi cvjetaš, moje rosno cvieće. —

SMRT PETRA KRIESIMIRA.

I.

Kralj ču, gdje Smrca prema njemu kroči
Korakom tromim i laganim ; vidje
Sjenu joj zida na mramornoj ploči.

I vidje : avet stade, kô da čeka.
Kralj viknu, i klik odjeknu po dvoru.
Na triemu vrata lupnuše daleka.

Gizdava kita vojvodâ i ženâ
Pred starca dodje. — Šutke kralj ih gleda
S ležaja svoga tvrda i studena.

I zbori : — Slutnja već se obistini.
Umirem . . . Svu noć slušao sam, kako
Kopate jamu negdje u daljini.

Što ćete, kaž'te, na dno groba moga
Baciti sjutra, vi vjerni čuvari
Krune i trona, vi naroda svoga

Plameni mač, vi — kraljevi grobari?

II.

Zatrepta žižak u kandilu. Dvora
Sve sjene na to plaho zadrhtaše,
Al' ona ne na ploči od mramora.

I zbori kralj : — Oj, sinovče Stjepane,
U grob mi baci svoje srce biedno,
Što svu krv gubi, a iz prve rane.

O kruni sanjaš, al' tijeh banova
Ne vidiš glada u mrkim očima?
Ne ćutiš vonju zmija i vukova?

Crv ruje, tuli vuk i štekće jena,
A ruka tvoja nije lavska šapa,
A srce tvoje nije luč plamena.

Ti mrtva grano gordog stabla moga,
Krst na se metni i kostriet obuci;
A srce puno čemera gorkoga

Predaj mi, il' će raznieti ga vuci. —

III.

Velmože šute ; plamsaju im oči,
Nemir ih muči . . . Nepomična, niema
Crni se sjena na mramornoj ploči.

— Zvonimir bane, glas se kraljev ori,
Znam neman, što je nosiš u grudima,
Znam žedju velu, što te davno mori.

Lukav kô zmija i jak lavić kao,
Ti k nama dodje, al' u oči zvjerke,
Što sobom dove, ne pogleda, jao !

Ja vidjeh davno u onim zjenama,
Gdje jašu divlje konjaničke čete
S barjakom mrskim, gvoždjem i zubljama.

A ti još ljubiš one kobne zjene . . .
Plemiću holi, ovu krunu slavnu
Dat ću ti, ali oči svoje žene

Baci mi sjutra u grobnicu tavnu. —

IV.

Na zidu stas se one sjene crne
Do stropa pruži . . . Kralj osjeti : leden —
Ruka mu noge taknula. Protrne.

Prozbori : — Bane Svačiću, kad ova
Zvjerad se stanu na priestolju klati,
Bog mira bit ćeš il' usta lavova?

Teklo je mnogo i suza i krvi
Sa trona toga, a već vene cvieće,
Na njemu što sam gajio ga prvi.

Svačiću, ljepšu dočekat ćeš slavu.
Kad svane danak jada i rasula,
Ti na nj se popni i okruni glavu,

I mač svoj teški trgni iz korica ;
Stoj, smjel i ohol, s požarom u duši ;
I klikni roju naših izdajica :

Ne, tron se ovaj bez krvi ne ruši ! —

V.

Umuknu; motri . . . Sad se sjena dignu
S mramorne ploče; nijema i tamna
Do njega sjednu pa se nada nj prignu.

Kralj za njom gleda razroka grbavca,
Gdje zube kesi, oštre nokte pruža,
I čuje zvizgu šibe, zveket lanca.

I prorok mira veli : — Oj čopore
Kurjaka mladih, skoči, hitaj, srni :
Potjeraj vepra iz rodne ti gore !

Slaga, tko reče, da smo lovor-grana,
Melem na rani, dúga u oblaku.
Mi porod jesmo vuka i arslana ! — —

Banovi šute — da se jedan makô.
Strah i gnjev srca noktima im drapa.
Kralj blijed leži. — — Oprezno, polako

Oči mu biskup Anastazij sklapa.

KRALJ SLAVIĆ.

I.

Nadutih jedra plovi ladja hitra . . .
Jesenje sunce dolje na zapadu
Planulo slavno òblâkâ u gradu.
Svietlom i sjenom sinji val se titra.

Kralj s premca gleda u sunčevo zlato.
— More, koráljâ pod stogom i travâ,
Krvavim batom u znoju kovato,
Gdje sidro kriješ bana Moislava?

Odoljet ja ću biesu i vjetrini;
Ladja će moja njime usidrena
Stajati čvrsto iznad burnih pjena. —

Kralj mladi jedri po modroj pučini
Put sunca sjajnog . . . Kô aveti dvije
Za njim so kradu dvie tamne galije.

II.

Kralj mač svoj trže na normanskom brodu
I reče : — Ne ću u robiju ! Neka
Rad'je me vaše sulice probodu. —
I visok, mrk na kljunu ladje čeka.

Amiko srće, da ga lancem stegne;
Mrtav pred njime na palubu pada.
Metež i srdžba na galiji vlada.
Normanin jedan za luk velji segne.

— Predaj se ! — Ne ću ! — — Zviznu prva striela.
On strši jošte. — Poginut ćeš ! — Neka ! —
Kralj rodna brda pozdravlja daleka.

Sulica zviznu; zgodi ga sred čela.
Još bljedje posta lice mu blijedo.
Sruši se. Tepa : Domovino ! Nedo ! —

KRALJ ZVONIMIR.

KRUNISANJE.

Hrvatskom kad se krunom okrunio
Zvonimir bane u polju Solinu,
Blagoslov papin i plašt udielio
Gebizon opat vjernom crkve sinu.

Biskupi, bani, knezovi, župani
Vrvjeli oko trona mogućnika.
— Gospode, čuvaj kralju puk odani ! —
Orio glas se rimskog poslanika.

Velje je slavlje toga sretnog dana.
Plamsaju oči, grlo viče : Slava !
— — Kraj prozora, u sobi samostana,

Sluša. Sad bliedi, sada vatrom plane,
I srce stiska vojvoda Stjepane,
Potomak zadnji kralja Tomislava.

KRALJICA LEPA.

I.

Junače, ti si moja žudnja živa.
Čelo ti mrko kao kremen ploča,
Kosa ti bujna kao lavska griva.

Ljubim te, jer si mrk i ohol kao
Hunjor mi pradjed. Na litici gorskoj
Sunčani prvi trak si ugledao.

Čuj : koža moja vonja kô mladjane
Pantere krzno; vatrena sam kao
Kobila jedra rodne mi poljane.

Kresivo ja sam, iz kojega za se
Kresati vatru možeš, a da ono
Prstima medju tvojim ne skrha se.

Kaži mi : kada tvoja duša plije
U valu milja, sreće i pokoja? —
A on će : — Kad mi oko vrata vije

Bijele ruke Tihomila moja. —

II.

— Svačiću, mojim u žilama teče
Vatreni potok, krvca Almasova.
Preda mnom bani i banice kleče.

Kći, sestra, žena krunjenih sam glava,
Ti kraljev sluga jesi . . . Ho'š li, bane,
Da budu drúge tvoje moć i slava?

U tebe srce gordo, duša smjela.
Hoćeš li šijâ pod svojim petama,
Hoćeš li krune oko svoga čela?

Rieč kaži, pa će koplje i sjekira
Sjati na Dravi, ustat će Latini;
Srušit ću u prah kralja Zvonimira.

Desnu mi pruži, čelo mi cjeluni
Saveza našeg za znak i znamenje.
Što krsmaš? Što te drži? Što te buni? —

A on će: — Savjest moja i poštenje. —

KOD NADBISKUPA.

U bielom dvoru biskupa Lovrinca
Kraljica Lepa za trpezom sjedi.
Čaše su pune kaštelanskog vinca.
Živo je. Biskup diže se; besjedi :

— Prvi je pehar u čast Svetom Ocu,
Drugi u zdravlje vedre vladarice.
Hrvátske cure zvonko u gr'ocu
Nek pjesma brenča : Kraljice-majčice ! —

Lepa se smrknu. Zbori : — Čast i dika
Za pehar prvi, al' ja nisam mati
Sestara tih prosjaka, buntovnika. —

Kralj usne grize. Ban, što kralja prati,
Od gnjeva nokte u prsa zarije;
A biskup škilji i zlobno se smije.

IZA PORAZA.

Kad Henrik car se zarati sa papom,
Zvonimir vojsku na Nijemca diže.
Poraz ga ljuti u Koruškoj stiže;
Zastenje bolno pod njemačkom šapom.

Narod se dignu, uzvrpolji ; buči :
— Ni kapi krvi više za tudjinca ! —
A staro plemstvo : — Ti nas, kralju, skuči
Pod mrske pete Lepe i Lovrinca.

U kut si gurnô vjerne ti župane.
Grof, barun i pop koče se pred nama.
Nek oni sada oda zla te brane ! —

Puk prieti . . . Sjede u svojim kulama
Plemići ; mirno čekaju i motre,
Kô lavić pandže, svoje gvozden-nokte.

POD KASOPOM.

I.

Robert Viskardo pred krfskim žalima
Očajnu bitku već tri dana bije.
Sve grčka vatra bukti na valima,
Galija tone. — Zimski uštap sije.

Na juriš zadnji jurnuo Normanac :
Poslao strielce na križeve gornje,
Gredinu vezô o gvozdeni lanac,
Verigom ladje sputô, digô tornje.

Na krmi ljuta kao zmija ciče :
— Ne daj se ! — Ranjen u vrevu se baca,
Al' dužde ruši brodove mu jadne.

Gle ! Kao čudo drevne zlatne priče
Najednom pred njim stotinu premaca
U svietlu zasja mjesečine hladne.

II.

Visoke šume jambora pokriše
Pučinu. Srebrn-srpu trozub sliči.
I sve se sjaji, bliešti, koči, njiše
Baš kô u sanji il' istočnoj priči.

Vojvoda Jakov na mostiću strši.
Na glavi šljem, na grudi štit mu sieva.
Viknu, a premac na mletačka drieva
Svom silom nagnu i bok tvrdi skrši.

Protrnu Mlečić. — Izrigalo more
Sagene biele kralja Tomislava,
Liburne crne bana Inoslava !

. . . Čarobno sija mjesečina blieda
I ludi bijeg, noćnu hajku gleda
Valima crnim, što muklo šumore.

KRALJEVIĆ RADOVAN.

Ugleda na dnu, na koraljnoj ploči,
Šljem, lice žuto, ukočeno oko.
I veslo baci, u valove skoči,
Sve sile napne, zaroni duboko.

Na dno je sišô, al' ga užas hvata.
Zasjaše sada one tamne zjene.
Zubi se biele. — Teške i studene
Mrtvac mu ruke vije oko vrata.

Glas šapće : — Što se zagrljaju mome
Otimlješ? Kraljem da budeš, mladiću,
Gusaru mene izda normanskome

Otac ti . . . Dodji na prsa Slaviću !
O kruni san će nad nama se viti.
Mi ćemo skupa sanjati i gnjiti. — —

ROTNA GOMILA.

I.

Narod se smrknu, uskomeša, plane :
— Ne ćemo u rat, u zemlju daleku !
Silniče, glava nek ti u prah pane ! —

I starac neki pram šatoru jurnu;
Kamenom kralja u čelo pogodi,
A vladar skoči, mač mu u grud turnu.

Zatuli mnoštvo, kupi se i roji.
Kiša kamenja odàsvud se prosu.
Sâm, ranjen, krvav kralj uspravan stoji

I kliče : — Vječna nek vas mŏra davi !
Svijetlu krunu Tomislava kralja
Gledali odsad tudjincu na glavi ! —

A mnoštvo urla, kam za kamom pada.
Zakopan kralj je do pojasa. — Viri
Iz onog stienja krvava mu brada.

Zloguko kriče izranjena usta :
— Hrvati, uviek tužno roblje bili ! —
Kremena kiša bije teška, gusta.

Nestade glave. Jošte zrakom prši
Stijenje teško, i srdžba ne jenja . . .
Glas zamre . . . Puk se razìlazi. — — Strši

Sred polja grdna gomila kamenja.

II.

Oj Dmitre, ja sam, tužna tvoja žena !
— Madžarska jeno, ti si meni teža
Od ove teške gomile stijenâ. —

Oj Dmitre ! Pala duboka je tmica
I kiša lije. Rieku suzâ roni
Na grobu tvome Lepa udovica.

— Ne plači ! Voda izjela mi oči
I kosti skvasi; žarča od žerave
Žeže me suza, što se niz kam toči. —

Nisam li tebi, dragi, govorila :
Zgnječi te zmije, gamad utamani . . .
Oj tugo moja ! Oj sudbo nemila !

— Umukni ženo ! Do grobnice moje
Dopire urlaj olujine noćne,
Al' mir mi krati jaukanje tvoje. —

Na njih ću, Dmitre, zvati svoga brata.
Koliko tebe pogodilo kamâ,
Toliki lanci sputit će Hrvata.

— Odmakni, idi ! Nosim na grudima
Kraljevstva jednog teške ruševine.
Pusti nek tužim nad svojim jadima

Uz pljusak dažda i huku vjetrine. —

STJEPAN II.

I.

Noć je. U crkvi žižak dogorieva.
Oltara iznad, slika vječne boli,
Očiju suznih ruke sklapa Djeva.
U klupi čovjek kleči, dugo moli.

Pokrio lice. Zgurio se. Jeca.
Srh plećma trza, dršću ruke one.
Ne vidiš suza, što ih oči rone,
Al' shvaćaš, da mu duša bolno breca.

Vjetrina uji, da te groza hvata.
Nad samostanom urla, reži, muca
I krilom lupa o crkvena vrata.

Sve žižak dršće. Trne. Suze proli
Gospa na slici. Čovjek kleči; moli.
Mûk . . . Samo čuješ : jedno srce kuca.

II.

Dan sviće . . . Jezde velmože, gdje bori
Još sjenom pašu zide samostana.
I lupa stoji. — Vrataru, otvori !
U kliet nas vodi vojvode Stjepana —

Pred njim su : — Dvorom kralja Zvonimira
Nemilo vjetar od Udesa pu'nu.
Sinovče slavnog kralja Kriesimira,
Na glavu mi ti postavljamo krunu. —

Na dvor ga vode; pokazuju puku.
U Split ga zlatnim u kolima vuku.
Zvoņjava, vika, pjev i trka ljudi.

Pred silnim pukom, što se čudom čudi,
Kralj s glave svoje tešku krunu skida
I obruč zlatni za obručem kida.

PETAR SVAČIĆ.

I.

I borba bjesni. Hrže konj i ječi
Bojovna truba usred biela dana.
Sve nove čete jure sa svih strana,
Sve urlik raste do neba vapeći.

Madžarska sila mükom pute krči
Kroz vrste naše. Poljem vojska vrvi.
Na vihor nalik kralj razbojem trči.
— Ne ! Tron se jedan ne ruši bez krvi ! —

I on se baca, gdje je bies najžešći,
I nasrtaji sve jači i jači,
I udarci su sve češći i češći.

Koplja se sjaju, zastave se viju.
Petrovi borci sve bjesnije biju.
On — krvav, strašan, pred svima prednjači.

II.

Strši na grdnoj gomili mrtvaca
I sabljom maše . . . Sunce na umoru
Krvave zrake u lice mu baca.
On klikće kao orô na timoru.

Koloman stiže : — Petre, sâm si . . . gledaj !
Čemu ta borba? . . Sto te peče rana.
Junače vrli, prigni se i predaj,
Znakove primi hrvatskoga bana. —

— Ne, sâm ja nisam. Gle, uz bok mi stoje
Ljudevit, Braslav, Mojslav, Tomislave.
Iz zemlje niču, iz pare krvave.

Sve gledaju me. Znam, čega se boje.
. . . Posljednji vladar mora da se sruši
S krunom na glavi, s ponosom u duši ! —

III.

Strši na grdnoj gomili lešinâ
I kliče : — Nisam sâm. Preda mnom velo
Mnoštvo je neko na litice sjelo ;
Šutke me motri s orlujskih visina.

Madžaru, strielu napni, u rog puni.
Ne, Hrvat svaki izdajica nije ;
Krvi će kaplja da kô biser sije
Na čelu mome, na hrvatskoj kruni. —

Reče . . . Strijele zazviždaše lake.
Poletje poklič nebu pod oblake.
Rog klancem ječi, grmi u uvali.

Sunčani trak se slomi i utrnu.
Urlikom divljim vojska napried srnu.
Ogroman, težak, kralj se u prah svali.

IV.

Sruši so kô hrast, što vjetar iščupa.
Zatutnji zemlja, kada o nju lupne.
Al' zalud vojnik udove mu krupne
Da digne kuša : ne pomaknu trupa.

— Posiecite ga, bacite ga psima ! —
Al' biskup veli : — Kralju, mrca štedi.
Rodna ga zemlja drži na grudima
Kô pečat . . . Tudju zemlju ne uvriedi ! —

Smrklo se . . . Grmi, a vjetrine lome
Po Gvozdu granje . . . Turobne i trome
Djědôvâ sjene po razboju blude.

Bugare tužno vile ponoćnice.
Aveti idu i padaju nice
Kraj mrtvog kralja — u čelo ga ljube.

KRAJ.

ZVONIMIROVA LADJA.

Hrvatska

Još je tu. — Na tvrdoj sïki
Jošte leži nasukana.
Osamstoto minu ljeto,
Što je mlate sa svih strana.

Što je lome i drmaju
Burni vali i oluje.
Slomila se, prignula se :
Na piesku je — al' još tu je !

Pokraj Drača i Sasena,
Blizu Krfa, pred Avlonom
Borila se ona slavno
I s galijom i s dromonom.

Na njojzi je sto tragovâ
Udaraca i uvreda,
Na njojzi je sto znakovâ
Veljih slavlja i pobjeda.

Sanja liepim o zemljama,
Hole borce i galije,
A vjetar joj krmu ruši,
A talas je o bok bije.

Konop zuji u vjetrini :
— Kô lanac sam gvozden bio,
Kad o meni, svet, slobodan,
Kockasti se barjak vio. —

Škriplje krma : — Gdje si sada,
Snažna ruko kormilara?
Zašto, more, uviek na me
Tvoj se ljuti bies obara? —

A utroba u mećavi
Noćnoj ječi : — Oj, ta sika
Do kada će da me drži
U čeljusti od čelika? —

I ladja se zdvojno trza :
— Zar da ovdje tužno gnjijem?
Dignite me : neka djipnem,
Nek zajedrim morem tijem! —

Osamstoto ljeto teče,
I sve vali ladju biju,
I sve sikću munje žive,
I jesenje kiše liju.

Snažno o nju udaraju
Vjetar, talas i oluje.
Slomila se, prignula se :
Na piesku je — al' još tu je!

SADRŽAJ.

Strana

To davno bješe... Krv i suze tekle... . . . 3

BANOVI.

DOLAZAK I—II 7
PRVI DVORI I—II 9
PRVA LADJA 11
SEPONT I—IV 12

BORBE ZA SLOBODU

Istarski ban 16
Ljutovit Posavski
Ustanak 18
Na Kupi 18
Zublja I—II 19
Orlu 20
Borna I—II 21
Ratimir 23

ZMAJEVI MORSKI

Ladislav 24
Domogoj 25
Prokleti ban I—III 26
Galeoti 29
Galijótova pésan 29
Pod palubom 30
Olujin ženik I—V 32

POBJEDE NA MORU

Prva bitka I—III 35
Otmica djevojaka I—IV 37
Mika I—IV 43

BRANIMIR
—Vukodlak 46
U noći 48
BRASLAV 49

KRALJEVI.

TOMISLAV
Prvi sukob I—II 53
—Grgur ninski I—III 55
KRIESIMIR I. 57
KRALJ DIJETE I—III 58
PRIBINA
Prut I—II 60
Kruna 62
DRŽISLAV
Braća I—III 63
Poslanici 66
Vojna dužda Orseola 67
Pod Zadrom 67
U Biogradu 67
U Trogiru 68
Pod Splitom 69
Pred Neretvom 69
Bučintoro 70
Na tronu praotaca 71
SVETOSLAV SURINJA I—II 72
KRIESIMIR II.
—Na ognjištu I—II 74
Ban Sermo I—III 76
STJEPAN I.
Talac 79
Poruka I—II 80
Skitalac I—II 82
Kraljev san I—II 84

PETAR KRIESIMIR VELIKI

U selu 86
Sablja i plug 87
Po njivama 88
Stražari morski 89
— Kraljevo oranje I—IV 90
Neda I—II 93
Smrt Petra Kriesimira I—V 95

KRALJ SLAVIĆ I—II 99

KRALJ ZVONIMIR

Krunisanje 101
Kraljica Lepa I—II 102
Kod nadbiskupa 104
Iza poraza 105
Pod Kasopom I—II 106
Kraljević Radovan 108
Rotna gomila I—II 109

STJEPAN II, I—II 111
PETAR SVAČIĆ I—IV 113
— ZVONIMIROVA LADJA 119

3, 119

331688

NACIONALNA I SVEUČILIŠNA BIBLIOTEKA ZAGREB
990174658